

شریعت، حکومت اسلامی و حقوق بشر
گفتار نخست

قانون در ادیان توحیدی

مهدی خلجی

چرا پرسش از «قانون الاهی» ضروری است؟

پرسش‌های اسپینوزا در «رساله‌ی الاهی-سیاسی» (نشریافته در سال ۱۶۷۰):

چرا مردمان این اندازه عمیقاً غیرعقلانی‌اند؟ چرا این قدر به بندگی خود مباحثات می‌کنند؟ چرا آن‌ها برای حفظ قیدوبندهایی که دارند چنان می‌جنگند که انگار برای آزادی‌شان می‌جنگند؟ چرا نه تنها به دست آوردن که حتا تحمل آزادی این قدر دشوار است؟ چرا دینی که عشق و خوشی را تبلیغ و ترویج می‌کند، الهام‌بخش جنگ، نامداراگری، نفرت، بدخواهی و سنگدلی می‌شود؟

اسلام، دینِ فقہ بنیاد

ابواب فقہ

طہارت، صلات، زکات، خمس، صوم، اعتکاف، حج، عمرہ، جہاد، امر بہ معروف و نہی از منکر، تجارت، رهن، مفلس حجر، ضمان، صلح، شرکت، مضاربت، مزارعت و مساقات، ودیعت، عاریت، اجارہ، وکالت، وقوف و صدقات، سکنی و حبس، ہبات، سبق و رمایہ، وصیت، نکاح، طلاق، خلع و مبارات، ظہار، ایلاء، لعان، عتق، تدبیر و مکاتبہ و استیلا، اقرار، جعالہ، ایمان، نذر، صید و ذباحتہ، اطعمہ و اشربہ، غصب، شفعہ، احیا موات، لقطہ، فرائض، قضاء، شہادات، حدود و تعزیرات، قصاص و دیات.

قانون و دین از کهن‌ترین پدیده‌های انسانی تاریخ

قانون

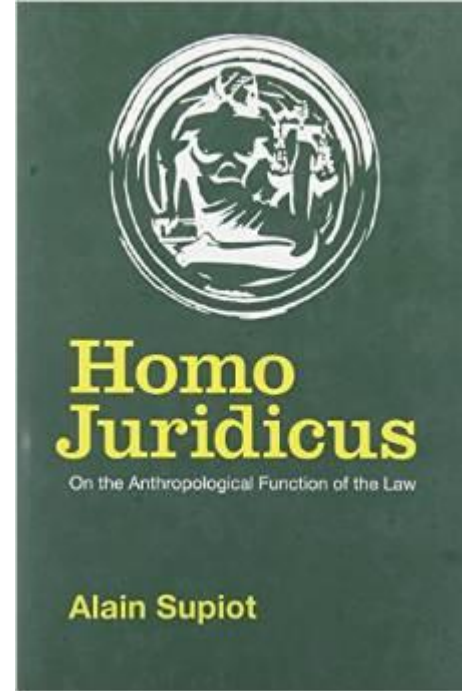
➤ -دستگاهی از قواعد که در کشوری خاص به مثابه تنظیم‌کننده‌ی رفتار اعضای آن به رسمیت شناخته شده و با تحمیل مجازات الزام‌آور است. (فرهنگ آکسفورد)

➤ -آن هنگام اجتماعی قانونی است که نادیده گرفتن یا نقض آن به طور منظم با اعمال زور فیزیکی از جانب فرد یا گروهی روبه رو شود که از نظر اجتماعی امتیاز آن‌ها برای اعمال زور به رسمیت شناخته شده است؛ چه اعمال زور در مرحله تهدید بماند چه در عمل رخ دهد.

Adamson E Hoebel, *The Law of Primitive Man.*, Massachusetts:
Harvard University Press, 2006, p.28

دین و قانون: معنابخش جهان انسانی

Homo religiosus
Homo Juridicus

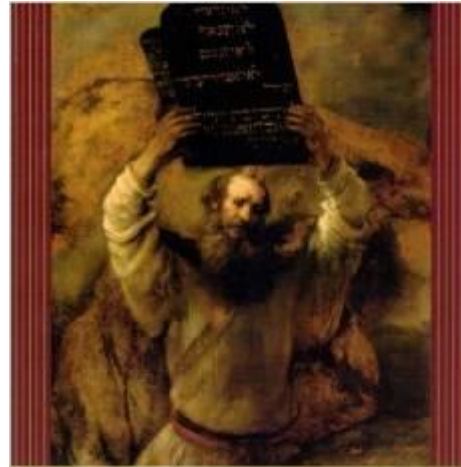

Rémi Brague

LA LOI DE DIEU

Histoire philosophique
d'une alliance

L'ESPRIT DE LA CITÉ
GALLIMARD

THE LAW OF GOD

THE PHILOSOPHICAL HISTORY OF AN IDEA

RÉMI BRAGUE

TRANSLATED BY Lybba G. Coxhead

فرض بنیادی قانون الاهی: «افعال انسان باید با دستورهایی که از جانب ساحت الوهی می رسد هدایت شود. (Rémi Brague)

قانون الاهی فاش می کند که یهودیت، مسیحیت و اسلام چگونه دربارهی خودشان فکر می کنند و خود را می شناسند.

رمی برگ سه دسته پرسش را در زمینهی قانون الاهی پیش می افکند:

(۱) رابطه میان مفهوم قانون و مفهوم الوهیت:

از قانون آغاز کنیم: قانونی که در زمان و مکانی خاص به مثابهی قانون الاهی عرضه می شود، چیست؟ آن عنصر الاهی در آن چیست؟ آیا خاستگاه آن الاهی است یا کیفیت و ویژگی آن؟ چه خصصت‌هایی الاهی بودن به قانون می دهد؟

از الوهیت آغاز کنیم: این که خدا، شارع مقدس یا قانون‌گذار است چه چیزی به ما دربارهی الوهیت او می گوید؟ چه ارتباطی با الوهیت و چگونه شکلی از دین از چنین ایده‌ای ظهور می کند؟

(۲) پرسش‌های عملی‌تر که نیاز به تحقیق تجربی دارند:

جامعه‌هایی را که رفتار انسانی در آن‌ها با قوانینی تنظیم می شود که «الاهی» شناخته می شوند، چگونه می توان توصیف کرد؟ ایده‌ی الاهی بودن قانون چگونه و به چه شیوه‌هایی بر این جوامع اثر گذاشته است؟ رابطه‌ی این جوامع با قانون چیست؟ تسلیم و خضوع، سازگاری، تأویل خلاقانه‌ی بیشتر یا کمتر؟ کدام گروه‌های اجتماعی اشکال گوناگون این رابطه را مدیریت و رهبری می کنند؟

(۳) پرسش‌هایی مربوط به دوران مدرن:

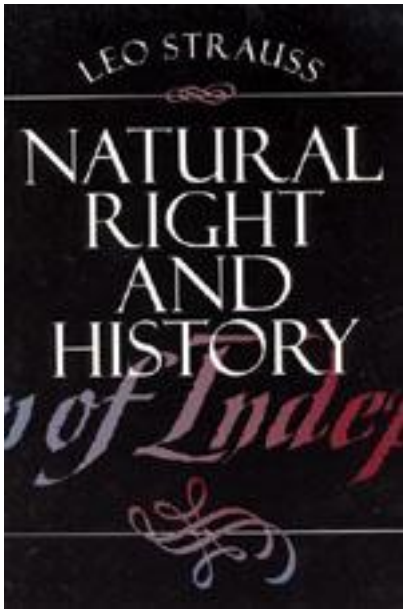
با توجه به این که در کشورهای مدرن قانون پیوند خود را با مشروعیت الاهی گسسته و قانون تنها قاعده‌ای است که باهمستانی انسانی برای خود وضع می کند تا به اهدافی که برای خود در نظر گرفته برسد، این پرسش پیش می آید که چه چیز به گسست از رابطه‌ی پیشامدرن میان قانون و خدا انجامید یا بدان مجال داد؟

لئو اشتراوس: «قانون الاهی، به نظر می‌رسد که زمینه‌ی مشترک میان کتاب مقدس و فلسفه‌ی یونان است.. زمینه‌ی مشترک میان کتاب مقدس و فلسفه‌ی یونان مسأله‌ی قانون الاهی است. هر یک از آن دو این مسأله را به شکلی متضاد با دیگری حل می‌کنند.»

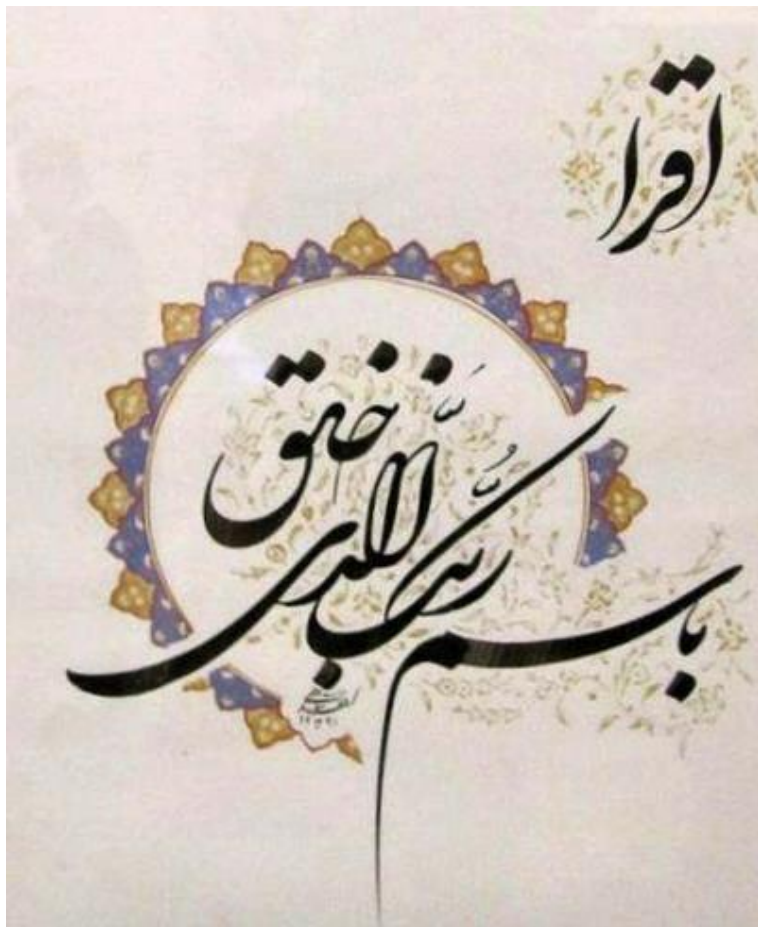
قانون الاهی یونانی، الاهی است زیرا تجلی مراتب عمیق نظم طبیعی لازم‌انی است. قانون یهودی، الاهی است زیرا از خدایی نشأت می‌گیرد که صاحب و سرور تاریخ است. در هر دو صورت، قانون الاهی امری خارج از انسان و متعالی از جهان روزمره است.

الاهی بودن قانون می‌تواند به معنای الاهی بودن منشأ آن باشد؛ خدا قانون را به کسی وحی و الهام یا املا می‌کند. الاهی بودن می‌تواند خصلت قانون نیز باشد: کمال و

جاودانگی قانون. یا ترکیبی از هر دو
www.tavaana.org

خدای یگانه: یهودی، مسیحی و اسلامی

آفریدگار: خلق از عدم Ex Nihilo

سخن گو: با زبان انسانی با بشر «ارتباط» برقرار می کند.

حقوق معنوی

- اختصاص - این مطلب به پروژه توانا مربوط به سازمان E-Collaborative for Civic Education اختصاص دارد و استفاده از آن می بایست با ذکر نام سازمان تهیه کننده انجام شود.
- غیر تجاری - این مطلب برای استفاده های غیر تجاری می باشد و برای هیچ گونه منفعتی بهره برداری نخواهد شد.
- اشتراک - اگر می خواهید هر گونه تغییری در مطلب وارد کنید، شما می توانید حاصل کار را تنها تحت مجوز E-Collaborative for Civic Education منتشر کنید و برای ایجاد بدنه اصلی اطلاعات، این تغییرات را باید با E-Collaborative for Civic Education به اشتراک گذارید.

